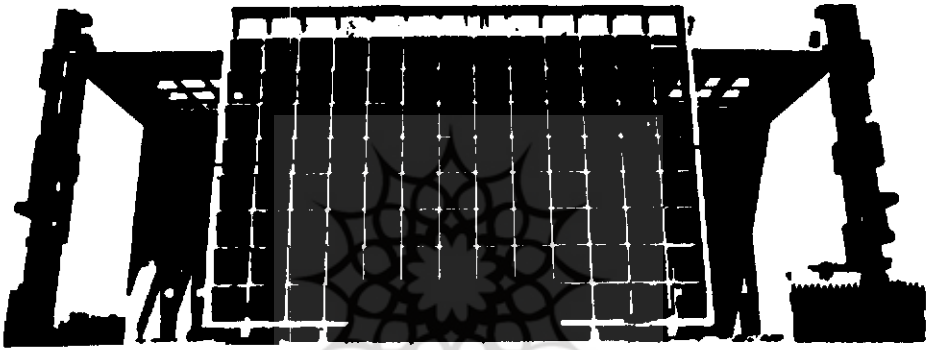

نهاد ریاست جمهوری

محمد یزدی

بسم الله الرحمن الرحيم

در نظام جمهوری اسلامی ایران، براساس قانون اساسی، پس از مقام رهبری، رئیس جمهور، عالی ترین مقام رسمی کشور است. (۱) که با رأی مستقیم مردم و اکثریت مطلق آراء شرکت کنندگان انتخاب می شود. (۲) حکم وی پس از انتخاب مردم توسط رهبر یا شورای

(۱) اصل یکصد و سیزدهم قانون اساسی: پس از مقام رهبری، رئیس جمهور عالی ترین مقام رسمی کشور است و مسئولیت اجرای قانون اساسی و تنظیم روابط قوای سه گانه و ریاست قوه مجریه را جز در اموری که مستقیماً با رهبری مربوط می شود، برعهده دارد.

(۲) اکثریت مطلق، عبارت است از نصف بعلاوه یک مجموع رأی دهندگان، در مقابل اکثریت نسبی و در اکثریت نسبی مقایسه با رأی دهندگان مطرح نیست و فقط نسبت به سایر کاندیدها سنجیده می شود و هر کدام رأی بیشتری بدست آورند، برنده خواهند بود.

قید اکثریت مطلق یکی از جهات و ادله اهمیت موضوع است یعنی هر چه موقعیت و کار منتخب اهمیت داشته باشد در نحوه انتخاب او دقت بیشتری بکار برده می شود تا حدی که

به اکثریت مطلق تقیید می کنند.

ملاحظه می فرمائید که در قانون انتخابات مصوب مجلس شورای اسلامی برای انتخاب نمایندگان در مرحله اول، حصول اکثریت مطلق را شرط دانسته و در مرحله دوم اکثریت نسبی را کافی دانستند که در حقیقت کسانی که به مرحله دوم راه یافته اند چون یک بار انتخاب شده اند برای نوبت دوم اکثریت نسبی کافی است. البته اصلاحیه مصوبه مجلس شورای اسلامی این انتخابات را کلاً یک مرحله ای نمود و فقط برای حفظ اهمیت قید شد که جمع آراء کمتر از یک سوم مجموع شرکت کنندگان نباشد تا اماریت عقلائی او در حد متوسط محفوظ بماند.

و در تصمیمات کمیسیونها اکثریت مطلق عده حاضر لازم است (*۱).

چنانچه در انتخاب رئیس مجلس توسط نمایندگان، در نوبت اول اکثریت مطلق لازم دانسته شده و اگر این اکثریت حاصل نشود در نوبت دوم اکثریت نسبی را کافی دانسته اند ولی در انتخاب نواب رئیس، منشیان و کارپردازان، همان اکثریت نسبی را در یک مرحله کافی دانسته اند. (*۲)

و چنانچه برای انتخاب نمایندگان سه قوه در شورای سرپرستی صدا و سیما نسبت به نماینده قوه قضائیه و قوه مجریه، اکثریت مطلق قید شده است. (*۳)
و همچنین در رأی تمایل به نخست وزیر و رأی اعتماد به دولت (*۴) اکثریت مطلق

(*۱) ماده ۳۹ آئین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی: مناط اعتبار برای رسمیت جلسه کمیسیونها حضور حداقل دو سوم اعضاء می باشد و تصویب تصمیمات کمیسیون با اکثریت مطلق آراء عده حاضر خواهد بود.

(*۲) ماده ۲۸ آئین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی: انتخاب رئیس در نوبت اول با اکثریت مطلق آراء نمایندگان صاحب رأی است و انتخاب نواب و منشی ها و کارپردازان هر کدام جداگانه و با اکثریت نسبی و رأی مخفی و یا ورقه خواهد بود. در صورتی که در انتخاب رئیس در نوبت اول اکثریت مطلق حاصل نشود در نوبت دوم اکثریت نسبی کافی خواهد بود.

(*۳) بند الف و ج از ماده ۲ قانون اداره صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران.

(*۴) ماده ۱۴۲ و ۱۴۳ آئین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی: برای ابراز تمایل آراء موافق،

اکثریت مطلق حاضرین صاحب رأی مناط اعتبار خواهد بود.

رهبری امضاء و یا با این امضاء تنفیذ می شود. (۳)

حاضرین قید شده است (۵*) اما در انتخاب حقوقدانان شورای نگهبان که توسط شورای عالی قضائی به مجلس معرفی می شوند (۶*) و انتخاب دو نماینده برای شورای پولی و بانکی کشور (۷*) و دیگر موارد اکثریت نسبی کافی دانسته شده است.

(۳) امضاء و تنفیذ در معنای لغوی یکی و یا نزدیک به هم هستند، اما در اصطلاح، امضاء حکم می تواند به معنای اعطای حکم باشد که موضوع فقط توسط مردم احراز شده و مقام رهبری در احراز موضوع هیچ گونه دخالتی نکرده باشد و می تواند به معنی انفاذ و قبول صلاحیت موضوع در درجه اول و دادن حکم در درجه دوم باشد که رهبری هم در تشخیص موضوع و هم در حکم دخالت داشته باشد.

و به نظر ما انتخاب رئیس جمهور با رأی مستقیم مردم، گذشته از آنکه اهمیت مسأله را نشان می دهد (نسبت به کسانی که با واسطه و به طور غیر مستقیم از مردم رأی می گیرند مثل وزراء و هیئت دولت و کسانی که برای تصدی مسئولیتهای خاص توسط نمایندگان مجلس انتخاب می شوند) در حقیقت در مقام تشخیص موضوع توسط خود مردم است، بدین معنی که خود مردم فرد شایسته این مقام را انتخاب نموده و وی را برای تصدی این مسئولیت، لایق تشخیص داده اند.

و چون صرف وجود و تحقق لیاقت و شایستگی کافی نیست و برای تحقق سمت و مقام که خود یک نوع ولایت و حکومت است نصب و حکم از طرف کسی که حق نصب و حکم را دارد لازم است لذا با امضاء مقام رهبری انتساب به ولی امر پیدا می کند و از این طریق به خداوند انتساب یافته و مشروع خواهد شد.

البتّه ممکن است بگونه دیگری هم تصور کنیم که مردم با این انتخاب، وی را به این

... رأی اعتماد به دولت پس از آخرین صحبت نخست وزیر خواهد بود، مناط اعتبار رأی اعتماد اکثریت مطلق آراء نمایندگان حاضر صاحب رأی است.

(۵) در ماده ۷ از قانون انتخابات و آئین نامه داخلی خیرگان نیز چنین آمده است: خیرگان با اکثریت مطلق آراء شرکت کنندگان انتخاب می شوند.

(۶) بند ۲ از اصل ۹۱ قانون اساسی: شش نفر حقوقدان، در رشته های مختلف حقوقی، از میان حقوقدانان مسلمانی که به وسيله شورای عالی قضائی به مجلس شورای ملی معرفی می شوند و با رأی مجلس انتخاب می گردند.

(۷) بند ۴ قانون اصلاح قانون پولی و بانکی کشور.

و طبعاً در برابر ملت مسئول خواهد بود. (۱)

سمت منصوب نموده و در حقیقت حکم ریاست جمهوری توسط مردم تنظیم و با اکثریت مطلق امضاء شده است که رأی به ریاست و حکومت وی باشد نه رأی به تشخیص صلاحیت و البته رأی به ریاست پس از تشخیص صلاحیت خواهد بود. اما همانطور که می دانیم امور حکومتی و ولایتی تا وقتی به نحوی با ولایت امر و در حقیقت با حاکمیت الله تعالی مرتبط نشود، مشروع نخواهد بود طبعاً امضاء رهبر یا شورای رهبری این ارتباط را برقرار نموده و ریاست وی را مشروع می سازد.

چون به طور کلی ولایت و حکومت یک یا چند نفر مسلمان بر سایر مسلمین که همان حق دخالت در امور است خلاف اصل بوده و تا وقتی با دلیل قطعی و قابل قبول منتسب به خداوند عالم که حق دخالت از آن او است نشود، هر نوع تصرفی مشروع نخواهد بود و تنها آراء مردم نمی تواند این انتساب را ثابت کند.

لازم به تذکر است که مسأله از باب وکالت نیست تا گفته شود که مردم کسی را از طرف خود انتخاب نموده و در انجام کارهایی به وی وکالت داده اند بدون اینکه وکیل بر موکلین خود ولایتی داشته باشد و در این صورت برای مشروع بودن نیازی به انتساب به خداوند نخواهد بود. چه آنکه اگر از باب وکالت می بود باید تمام آثار وکالت را داشته باشد مثلاً بشود وی را عزل کرد یا موکلین بتوانند مستقیماً در کارهای خود دخالت کنند.

در صورتی که عزل رئیس جمهور پس از حکم رئیس دیوان عالی کشور به تخلف از وظائف قانونی یا رأی مجلس شورای اسلامی به عدم کفایت سیاسی وی منوط به نظر ولی امر دانسته شده که با رعایت مصالح کشور این کار را انجام می دهد (۱۵) و اگر انتخاب رئیس جمهور از باب وکالت بود مردم می توانستند او را از طریق مجلس یا رئیس دیوان عالی کشور عزل کنند. گذشته از آنکه وکالت، خود عقد جائز بوده و باید این حق در همه حال باشد و تعلیق به عدم کفایت یا تخلف از وظائف، خلاف این جواز است.

(۱) اصل یکصد و بیست و دوم: رئیس جمهور در حدود اختیارات و وظایف خویش در برابر ملت مسئول است...

(۱۵) اصل یکصد و دهم، بند پنجم: عزل رئیس جمهور با در نظر گرفتن مصالح کشور، پس از حکم دیوان عالی کشور به تخلف وی از وظایف قانونی یا رأی مجلس شورای ملی به عدم کفایت سیاسی او.

رئیس جمهور پس از انتخاب و گرفتن حکم از رهبر در مجلس شورای اسلامی حاضر شده و با حضور رئیس دیوان عالی کشور و اعضای شورای نگهبان و به ترتیبی که در اصل یکصد و بیست و یکم قانون اساسی آمده، سوگند یاد نموده و سپس سوگند نامه را امضاء می کند.

رئیس جمهور این مسئولیت را برای مدت چهار سال به عهده می گیرد. (۱)

ریاست جمهوری در نظام جمهوری اسلامی ایران همیشه باید حضور فعال داشته باشد و به همین دلیل حداقل یک ماه قبل از پایان مدت ریاست جمهوری، لازم است انتخابات دوره بعد انجام گیرد (۲) و تا مشخص شدن نتیجه نهائی و حکم رهبری، رئیس جمهور دوره قبل به کار خود ادامه خواهد داد، اگر چه مدت چهار سال پایان یافته باشد (۳) و به هنگام غیبت یا بیماری طولانی او شورائی مرکب از رؤسای سه قوه (رئیس مجلس شورای اسلامی، رئیس دیوان عالی کشور، نخست وزیر) وظایف او را انجام خواهد داد. (۴)

و در صورت فوت، کناره گیری، بیماری بیش از دو ماه و عزل وی، این شوری موظف است ترتیبی دهد که در ظرف پنجاه روز رئیس جمهور جدید انتخاب شود. (۵)

(۱) اصل یکصد و چهاردهم: رئیس جمهور برای مدت چهار سال با رأی مستقیم مردم انتخاب می شود و انتخاب مجدد او به صورت متوالی تنها برای یک دوره بلامانع است.

(۲ و ۳) اصل یکصد و نوزدهم: انتخاب رئیس جمهور جدید باید حداقل یک ماه پیش از پایان دوره ریاست جمهوری قبلی انجام شده باشد و در فاصله انتخاب رئیس جمهور جدید و پایان دوره ریاست جمهوری سابق، رئیس جمهور پیشین وظایف رئیس جمهوری را انجام می دهد.

(۴) اصل یکصد و سی ام: در هنگام غیبت یا بیماری رئیس جمهور، شورائی بنام شورای موقت ریاست جمهوری مرکب از نخست وزیر، رئیس مجلس شورای ملی و رئیس دیوان عالی کشور وظایف او را انجام می دهد مشروط بر اینکه عذر رئیس جمهور بیش از دو ماه ادامه نیابد. و نیز در مورد عزل رئیس جمهور یا در موردیکه مدت ریاست جمهوری سابق پایان یافته و رئیس جمهور جدید بر اثر موانعی هنوز انتخاب نشده، وظایف ریاست جمهوری برعهده این شورا است.

(۵) اصل یکصد و سی و یکم: در صورت فوت، کناره گیری یا بیماری بیش از دو ماه و عزل رئیس جمهور، یا موجبات دیگری از این گونه، شورای موقت ریاست جمهوری موظف

و برای آنکه تصور نشود ماهیت این سمت یک امر تشریفاتی است، لازم است حدود وظایف و اختیارات رئیس جمهور بررسی و مطالعه شود.

وظایف رئیس جمهور

الف- اجرای قانون اساسی

یعنی نسبت به حسن جریان امور جاری کشور در هر یک از وزارتخانه‌ها و مؤسسات و دستگاه‌های وابسته مراقبت نموده و اگر در اجرای قانون اساسی کوتاهی شود و یا خلاف آن انجام گیرد (از حقوق ملت گرفته تا مسائل قضائی) جلوگیری نموده، دستور اجرای صحیح و یا توقف می‌دهد. (۱)

همچنین آئین نامه‌های اجرائی که در ارتباط با اجرای قوانین، توسط دولت تصویب می‌شود و حتی تصویب‌نامه‌هایی که در دائره وظایف قانونی دولت است باید به اطلاع رئیس جمهور برسد که اگر آنها را به نحوی خلاف قانون، حتی قانون عادی مصوب مجلس شورای اسلامی بیابد با ذکر دلیل به هیأت وزیران برگرداند. (۲)

ملاحظه می‌فرمائید که در این وظیفه قدرت اجرائی تا حدی است که می‌تواند از کارهائی جلوگیری نماید. (۳)

است ترتیبی دهد که حداکثر ظرف پنجاه روز رئیس جمهور جدید انتخاب شود و در این مدت وظایف و اختیارات ریاست جمهوری را جز در امر همه پرسی برعهده دارد.

(۱) اصل یکصد و سیزدهم

(۲) اصل یکصد و بیست و ششم: تصویب‌نامه‌ها و آئین نامه‌های دولت پس از تصویب هیأت وزیران به اطلاع رئیس جمهور می‌رسد و در صورتی که آنها را برخلاف قوانین بیابد با ذکر دلیل برای تجدید نظر به هیأت وزیران می‌فرستد.

(۳) همانطور که میدانیم در اجراء بند (ج) قانون حفاظت و گسترش صنایع، مصوب شورای انقلاب براساس آئین نامه تهیه شده توسط دولت، مسائلی پیش آمد که ادعا می‌شد آئین نامه فراتر از قانون رفته و پس از بحث و مذاکرات رئیس جمهور حضرت حجة الاسلام والمسلمین جناب آقای حاج سید علی خامنه‌ای دستور توقف اجراء قسمتی از این آئین نامه را صادر نمودند، و تعیین تکلیف نهائی بعهدہ مجلس شورای اسلامی است که از طریق کمیسیون و یژه رسیدگی به قوانین شورای انقلاب و قبل از انقلاب که اواخر دوره اول مجلس تشکیل شده، باید انجام پذیرد.

ب - تنظیم و برقرار نمودن روابط قوای سه گانه (۱)

در مواردی که وظایف هر یک از مجلس شورای اسلامی، دولت و دستگاه قضائی با یکدیگر مرتبط بوده و احیاناً اصطکاک می یابد، رئیس جمهور موظف است این روابط را بگونه ای تنظیم کند که جریان امور صحیح و سریعتر انجام گیرد. به عنوان مثال مراحل را که یک قانون باید طی کند تا قابل اجراء گردد در نظر بگیریم که اگر به شکل لایحه توسط یک وزارتخانه یا شورای عالی قضائی تهیه می شود و در هیئت دولت به تصویب می رسد و با امضاء نخست وزیر و وزیر مر بوطه تقدیم مجلس می گردد و بنا به شکل طرح، توسط حداقل ۱۵ نماینده تهیه و تقدیم می شود، پس از طی مراحل قانونی داخل مجلس و شورای نگهبان از طریق رئیس مجلس به رئیس جمهور ابلاغ می گردد و رئیس جمهور ظرف پنج روز باید امضاء و به دولت ابلاغ کند و دولت ظرف ۴۸ ساعت آنرا منتشر نماید. (۲)

ملاحظه می فرمائید در این مسیریابی دوا سه قوه در میان هست که در موارد نقص یا ضعف یا اختلاف نظر موجب اختلالاتی می شود که رئیس جمهور وظیفه رسیدگی و تنظیم و برقراری این روابط و رفع این اختلافات را برعهده دارد. (۳)

ج - ریاست قوه مجریه

کل دستگاههای اجرائی کشور از سطح وزارت و معاونت ها گرفته تا مسئولیتهای ادارات، تحت ریاست وی قرار دارد که در حسن اجراء امور و عمل به قوانین مر بوط یا تخلف از آنها با اعمال ریاست خود بزرگترین نقش را ایفاء خواهد نمود و تنها کارهایی که مستقیماً مر بوط به رهبری است از ریاست ایشان بیرون بوده و حق دخالت در آنها را ندارد (۴).

(۱) اصل یکصد و سیزدهم، و ذیل اصل پنجاه و هفتم: این قوا مستقل از یکدیگرند و ارتباط میان آنها بوسیله رئیس جمهور برقرار می گردد.

(۲) ماده یک قانون مدنی (۱۴)

(۳) داستان لایحه و قانون تعزیرات بهترین مثال برای این مسأله است.

(۴) اصل یکصد و سیزدهم و بند ۳ از اصل یکصد و دهم: وظایفی که مستقیماً مر بوط به رهبری است و از طرفی به قوه مجریه ارتباط دارد و طبعاً از شرح وظایف رئیس جمهور بیرون

(۱۴) یا برخورد غیر منطقی بنی صدر یا شهید رجائی، یک تصره به این ماده توسط مجلس شورای اسلامی اضافه شد که: در صورت استنکاف رئیس جمهور از امضاء یا ابلاغ، دولت موظف است آن را پس از انقضای مدت مذکور ظرف ۴۸ ساعت منتشر نماید.

و به همین دلیل برای معرفی نخست وزیر و وزراء به مجلس و با تغییر یک یا چند وزیر، نظرو تصویب رئیس جمهور لازم است و پس از رأی تمایل مجلس، حکم نخست وزیری وی را صادر می نماید. (۱)

و شرکت در جلسات دولت حق طبیعی رئیس جمهور است و هرگاه لازم بداند جلسه هیئت وزیران در حضور او و به ریاست وی تشکیل می شود. (۲)

د - رئیس جمهور موظف است مصوبات قانونی مجلس یا نتیجه همه پرس‌رسی را پس از طی مراحل قانونی و ابلاغ به وی، امضاء کند و برای اجراء در اختیار مسئولان مربوطه بگذارد. (۳)

از کلمه «موظف است» که در قانون اساسی آمده است به روشنی استفاده می شود که این کار را رئیس جمهور در اولین فرصت ممکن عادی باید انجام دهد. و نمی تواند با تعلل و بهانه گیری اجراء قانون را به تأخیر اندازد و مجلس شورای اسلامی برای این وظیفه و انحاء برخورد رئیس جمهور موادی را به تصویب رسانده است.

است از این قرار است:

۱ - فرماندهی کل نیروهای مسلح (از راه عزل و نصب رئیس ستاد مشترک ارتش و فرمانده کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی)

۲ - تشکیل شورای عالی دفاع

۳ - تعیین فرماندهان عالی نیروهای سه گانه

۴ - اعلان جنگ و صلح

(۱) اصل یکصد و بیست و چهارم: رئیس جمهور فردی را برای نخست وزیری نامزد می کند و پس از کسب رأی تمایل از مجلس شورای ملی حکم نخست وزیری برای او صادر می نماید.

اصل یکصد و سی و سوم: وزراء به پیشنهاد نخست وزیر و تصویب رئیس جمهور معین و برای گرفتن رأی اعتماد به مجلس معرفی می شوند...

اصل یکصد و سی و ششم: هرگاه نخست وزیر بخواهد وزیری را عزل کند و وزیر دیگری را به جای او برگزیند باید این عزل و نصب با تصویب رئیس جمهور باشد...

(۲) اصل یکصد و بیست و هفتم: هرگاه رئیس جمهور لازم بداند جلسه هیأت وزیران در حضور او و به ریاست وی تشکیل می شود.

(۳) اصل یکصد و بیست و سوم از قانون اساسی

هـ- رئیس جمهور فردی را برای نخست وزیری نامزد می کند و پس از کسب رأی تمایل از مجلس شورای اسلامی حکم نخست وزیری برای او صادر می نماید. (۱)

و- رئیس جمهور عهدنامه ها، مقاوله نامه ها، موافقت نامه ها و قراردادهای دولت ایران با سایر دولتها و بیمانهای مربوط به اتحادیه های بین المللی را پس از تصویب مجلس شورای اسلامی، خود یا به وسیله نماینده قانونی خود امضاء می کند. (۲)

ذکر این مورد جدای از مصوبات مجلس که باید به امضاء رئیس جمهور برسد دلیل براهمیت این مسائل و تحقق یک وظیفه دیگر است اگرچه در ماهیت با امضاء دیگر مصوبات فرقی نداشته باشد.

ز- رئیس جمهور، استوارنامه سفیران را امضاء می کند و استوارنامه سفیران کشورهای دیگر را می پذیرد. (۳)

ح- رئیس جمهور نشانهای دولتی را اعطای می نماید. (۴)

ط- رئیس جمهور به حکم قسم نامه ای که قانوناً باید یاد کند در حراست از مرزها و استقلال سیاسی و اقتصادی و فرهنگی کشور از هیچ اقدامی دریغ نخواهد ورزید. (۵)

اختیارات رئیس جمهور

۱- رئیس جمهور می تواند جلسه هیأت دولت را در حضور خود تشکیل داده و ریاست آن را به عهده بگیرد. (۶)

۲- رئیس جمهور می تواند در جلسات علنی مجلس شورای اسلامی شرکت کرده و مشاوران

(۱) اصل یکصد و بیست و چهار از قانون اساسی

(۲) اصل یکصد و بیست و پنج از قانون اساسی

(۳) اصل یکصد و بیست و هشتم از قانون اساسی

(۴) اصل یکصد و بیست و نهم از قانون اساسی

(۵) قسمتی از سوگند نامه: در حراست از مرزها و استقلال سیاسی و اقتصادی و

فرهنگی کشور از هیچ اقدامی دریغ نورزم.

(۶) اصل یکصد و بیست و هفت

خود را هم همراه بیاورد. (۱)

۳- رئیس جمهوری تواند برای صحبت نمودن در مجلس شورای اسلامی درخواست وقت نموده و صحبت کند. (۲)

۴- رئیس جمهوری تواند کسانی را که نخست وزیر برای وزارت پیشنهاد می کند تصویب نموده تا برای گرفتن رأی اعتماد به مجلس معرفی شوند. (۳)

روشن است که تصویب رئیس جمهور شرایط امکان معرفی است و تا به تفاهم نرسند نمی توان وی را به مجلس معرفی نمود چنانچه در عزل یک وزیر توسط نخست وزیر، موافقت رئیس جمهور شرط است و بدون این تفاهم، امکان ندارد. (۴)

در پایان توضیح وظایف و اختیارات رئیس جمهور، به مسأله دیگری هم باید اشاره کرد که نه از وظایف رئیس جمهور است و نه اختیارات او و بالاخره باید گفت یکی از آثار و احکام آن است که رئیس جمهوری تواند هیچ شغل رسمی دیگری را به عهده بگیرد و یا در شرکتی که تمام یا قسمتی از سرمایه های آن از دولت باشد شغلی داشته باشد. (۵)

رئیس جمهوری با توجه به این مسئولیت سنگین و عظمت مقام در صورتی که از وظایف قانونی خود تخلف کند در حدی که دیوان عالی کشور وی را محکوم نماید و با مجلس شورای اسلامی رأی به عدم کفایت سیاسی وی بدهد توسط رهبر یا رعایت مصالح کشور عزل شده، از کاربرد کنار می شود. (۶)

(۲۱) اصل هفتماد:

رئیس جمهور، نخست وزیر و وزیران به اجتماع یا به انفراد حق شرکت در جلسات علنی مجلس را دارند و می توانند مشاوران خود را همراه داشته باشند.

(۳) اصل یکصد و سی و سوم:

وزراء به پیشنهاد نخست وزیر و تصویب رئیس جمهور معین و برای گرفتن رأی اعتماد به مجلس معرفی می شوند....

(۴) اصل یکصد و سی و ششم.

(۵) اصل یکصد و چهل و یکم:

رئیس جمهور، نخست وزیر، وزیران و کارمندان دولت، نمی توانند بیش از یک شغل دولتی داشته باشند و داشتن هر نوع شغل دیگری در مؤسساتی که تمام یا قسمتی از سرمایه آن متعلق به دولت یا مؤسسات عمومی است... برای آنان ممنوع است.

(۶) بند ۵ از اصل یکصد و ده:

عزل رئیس جمهور با در نظر گرفتن مصالح کشور و پس از حکم دیوان عالی کشور به

و این نکته در ارتباط با توزیع قدرت در نظام جمهوری اسلامی و جلوگیری از گرایش به استبداد در قانون اساسی پیش بینی شده است و ارگانهای مذکور در قانون اساسی به نحوی تنظیم شده که هریک بتوانند دیگری را کنترل کنند و این بحث را در پایان این سلسله مقالات توضیح خواهیم داد. انشاء الله.

در خاتمه مناسب است به یکی دو نکته که در شرایط کاندیدائی رئیس جمهوری آمده است

اشاره شود:

اول: مرد بودن، که چون این سمت یک مرحله از ولایت و حکومت است و در اسلام همان طور که می دانیم خانمها در تمام امور و مسائل چون آقایان حق حضور دارند جز در مسأله حکومت و قضاوت، بدین جهت ضمن رعایت نحوه اداء مطلب گفته شده: رئیس جمهور باید از میان رجال مذهبی و سیاسی انتخاب شود. (۱)

دوم: ایرانی الاصل و تابع ایران بودن است بدین معنی که پدر و مادر او هم باید متولد ایران باشند گرچه جدا یا یکی از اجداد عالی یا اعلا ی پدری یا مادری وی در گذشته تابعیت ایران را پذیرفته باشند. یعنی اگر خود متولد ایران باشد و پدر و مادر وی متولد خارج بوده و تابعیت ایران را پذیرفته باشند، هر چند که خود ایرانی است اما ایرانی الاصل نخواهد بود و طبعاً نمی تواند کاندید شود، چنانچه اگر خود و پدر و مادرش متولد ایران باشند اما تابعیت کشور دیگری را پذیرفته باشند گرچه ایرانی الاصل بودن صدق می کند اما چون تابع ایران نیست نمی تواند کاندید باشد.

البته درست است که در اسلام مسأله مرزهای خاکی به مفهومی که مسلمین را از هم جدا کند وجود ندارد اما بلاد اسلامی و بلد و عاصمه حکومت اسلامی مسأله ای است که در اسلام کاملاً روی آن تکیه شده و برای مرزبانی و مرزبانان و حدود و ثغور اسلامی و کسانی که در دایره این مرزها زندگی می کنند (از مسلمین و غیر مسلمین)، مسأله ای است که باید در جای خود مورد بحث قرار گیرد. و مسأله ایرانی الاصل بودن رئیس جمهور به این بحث ارتباط پیدا می کند که گذشته از ضوابط متعارف در دنیای روز و لزوم تابعیت و اهلیت حاکم بر یک منطقه نسبت به آن سرزمین، ریشه بقیه در صفحه ۸۳

تخلف وی از وظایف قانونی یا رأی مجلس شورای ملی به عدم کفایت سیاسی او.

(۱) اصل یکصد و پانزدهم:

رئیس جمهور باید از میان رجال مذهبی و سیاسی که واجد شرایط زیر باشند انتخاب گردد: ایرانی الاصل، تابع ایران، مدیر و مدبر، دارای حسن سابقه و امانت و تقوا، مؤمن و معتقد به مبانی جمهوری اسلامی ایران و مذهب رسمی کشور.

(۲۲) اقرب الموارد و فرهنگ معین. در اقرب الموارد پس از ذکر معنای سابق گفته: «فلز» مس سفید است که از آن دیگهای بزرگ می‌سازند. و در فرهنگ معین مفصلاً در مورد فلز بحث کرده است. و درسان العرب پس از ذکر دو معنای فوق، این جمله از خطبه را نقل کرده می‌گوید: واصله الصلابة والشدة. (۲۳) بحار، ج ۱۲۸/۳ و ج ۱۸۶/۶

بقیه از صفحه ۹۴

اسلامی و مذهبی هم دارد.

سوم: مسأله داشتن مذهب رسمی کشوری یعنی اسلام و مذهب جعفری اثنی عشری است که در اصل دوازدهم به آن تصریح شده است. (۱)
ملاحظه می‌فرمائید که هیچ یک از این شرایط حتی نسبت به نماینده مجلس شورای اسلامی هم نبوده و کسانی که فاقد این شرایط هستند حتی برای چندین دوره می‌توانند کاندیدا شوند اما رئیس جمهور با داشتن شرایط مذکور بیش از دو دوره نمی‌تواند کاندیدا شود. یعنی یک نفر بیش از ۸ سال نمی‌تواند در این سمت باقی بماند.

با توجه به آنچه گفته شد نسبت به ماهیت مقام و منصب ریاست جمهوری و شرایط و وظایف و اختیارات و شعاع قدرت کار او، روشن شد که ریاست جمهوری در نظام جمهوری اسلامی یک سمت تشریفاتی نیست (گرچه بعضی از کارهای تشریفاتی به عهده وی گذارده شده) زیرا به نوبه خود یک قدرت کنترل کننده و ناظر بر امور جاری کشور است گرچه خود هم در ارتباط با دیگر نهادهای اساسی نظام چون مجلس شورای اسلامی و دستگاه قضائی به نحوی تحت کنترل قرار می‌گیرد.

با یاری خداوند بزرگ در مقالات بعدی مسأله رهبری یا شورای رهبری را مورد بررسی قرار می‌دهیم. انشاء الله

(۱) دین رسمی ایران، اسلام و مذهب جعفری اثنی عشری است.....